

Bojan Balkovec

Ocena prvega leta bolonjskega študija na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete

Oddelek za zgodovino je kot večina oddelkov Filozofske fakultete v Ljubljani s šolskim letom 2009/2010 prešel na nov študij na temeljih bolonjskega sistema. Ker je prvo leto že zaključeno po novih študijskih programih, se lahko ozremo na izkušnje in pogledamo, kaj nam je reforma prinesla.

Najprej nekaj o dogajanju pred sprejemom bolonjskih programov. Na FF je bil sprejet koncept 3+2+2, kar pomeni, da dodiplomski študij oz. prva stopnja traja tri leta, magistrski študij oz. druga stopnja dve leti in tretja stopnja oz. doktorski študij prav tako dve leti. Med prvo in drugo stopnjo sta še po eno leto absolventskega staža. Kar nekaj težav je bilo potrebno premagati, da je FF uspela ohraniti svoj dvopredmetni študij. Sam postopek postavljanja temeljev novih programov je bil na vseh stopnjah v pristojnosti oddelkov, ki so morali upoštevati dogovorjene okvirje Filozofske fakultete in Univerze v Ljubljani. Najpomembnejši postopki za vsako stopnjo posebej so bili: postavitve predmetov, ovrednotenje predmetov s kreditnimi točkami, sestava predmetnikov z upoštevanjem zakonsko določene notranje in zunanje izbirnosti. Mobilnost študentov ter zunanja in notranja izbirnost sta bili poudarjeni kot zelo pomembna elementa reforme. Pri zunanji izbirnosti oddelki nimajo nobenih obveznosti, saj je to v rokah posameznih študentov. So pa morali posamezni oddelki ponuditi predmete študentom drugih oddelkov in drugih fakultet za njihove izbirne predmete.

Zakonodajalec in podporniki zakona so velik poudarek dajali obogatitvam programov. Tu pa pridemo do točke, kjer je potrebno opozoriti na eno večjih hib reforme, kakor smo se je lotili v Sloveniji. Eden od okvirjev reforme je bila namreč odločitve, da novi programi ne smejo povzročiti podražitev študijskega procesa. Praktično to pomeni, da je potrebno z istim kadrom, v istih prostorih in z isto opremo zagotoviti, da bodo obogateni programi ponujali študentom večje možnosti, predvsem z izbirnimi predmeti. Tako je, cinično rečeno, edini strošek, ki ga je imela družba z novimi programi, ki naj bi bili najboljše, kar Slovenija zmore ponuditi svojim študentom, strošek, ki ga je imela država s sprejemom zakonov in podzakonskih aktov.

Osrednja točka prenove predmetnika je bila tako, ne po volji pripravljavcev, odmaknjena od vsebinske prenove. Za potrjevalce programov so bile bolj pomembne vejice in natančna navedba strani v naboru študijske literature, kot pa same vsebine.

Tako je prenova seveda izgubila svoje bistvo in zvođenela v prilagajanje, ne pa v pravo vsebinsko prenovu.

Postopki sprejemanja na univerzi so bili preveč zbirokratizirani. Predvsem je potrebno opozoriti na nesprejemljivo ravnanje komisij, ki so posegale v strokovno utemeljenost z zunanjimi ocenjevalci verificiranih predmetov oz. programov. Na tem mestu je potrebno opozoriti, da so razlike v ustroju strok takšne, da je oblikovanje študija v tako trde okvirje, kot so kreditne točke za vsak predmet, lahko huda ovira za ustrezno oblikovanje predmetov in predmetnikov.

Kakšni so torej bolonjski programi na oddelku za zgodovino FF. Na dodiplomski stopnji ponujamo eno in dvopredmetni študij. Prav tako na drugi stopnji, s tem, da je dvopredmetna zgolj pedagoška usmeritev in se bo začela izvajati predvidoma 2012/13. Enopredmeten dodiplomski študij je doživel manj sprememb kot dvopredmeten. Dvopredmetni študij je doživel korenitejši poseg, ki ima korenine v nikoli popravljeni anomaliji starega dvopredmetnega študija, kjer je bilo število ur na obeh delih dvopredmetnega programa mnogo višje kot na enopredmetnih programih. Na magistrski stopnji ponuja oddelek za zgodovino FF več smeri, kjer študentje poglobljeno študirajo različna zgodovinska obdobja oz. področja. Smeri na enopredmetnem magistrskem študiju so Starejša zgodovina, Novejša zgodovina, Raziskovalna in arhivska smer ter Socialna in kulturna zgodovina. Tu je predmetnik bolj odprt in ponujenih je veliko izbirnih predmetov. Notranji izbirni predmeti so predmeti iz smeri, ki niso študentova osnovna izbira. Po bolonjskem sistemu je organiziran tudi doktorski študij. Tu Filozofska fakulteta, skupaj z nekaterimi drugimi fakultetami, ponuja interdisciplinaren študij Humanistika in družboslovje. Znotraj njega je mogoče pridobiti znanstveni naslov doktor tudi za področje zgodovine.

Izkušnje po prvem letu izvajanja novega programa so raznolike. Največ težav je povezanih z organiziranjem študija, saj je težko zagotoviti hkratno sobivanje iztekajočega se starega in uvajajočega se novega programa. Sobivanje bo trajalo tri leta. Tega problema študentje v praksi ne čutijo, je pa to resen problem za izvajalce, ki so zaradi zamenjeve programa lahko izgubili del svojih obveznosti. Na drugi strani so nekateri učitelji nadobremenjeni. Vsak mesec ima ta problem svoj pozitiven ali negativen odmev v plačilni kuverti. Ob tem je potrebno poudariti, da na tovrstna stanja in težave zakonodajalec ni pomislil. Tako fakultete to rešujejo same in na različne načine.

Ali so izbirni predmeti obogatili študij? Na tem mestu nekaj besed le o zunanji izbirnosti, tj. izbiranju predmetov, ki niso sestavni del programa, ki ga študent izbere oz. jih študent iz svojega programa ni izbral v prejšnjem letu/ih. Ti predmeti so lahko z drugega oddelka iste fakultete ali izbrani na drugi fakulteti. Odzivi študentov, ki sem jih spraševal, zakaj so za zunanji izbirni izbrali nek predmet na oddelku za zgodovino, so bili dvojni. Del študentov je z nekim predmetom preprosto zapolnil manjkajočo kvoto kreditnih točk (študent ima v predmetniku 60 KT v letniku; posamezni predmeti imajo najpogosteje po 3 oz. 5 točk; študent ima vpisanih najmanj 6 predmetov v semestru oz. 12 na leto, če imajo predmeti po 5 točk, sicer še več!). Drug del študentov pa je namenoma izbral določen predmet, ker so smatrali, da gre za primerno dopolnilo k njihovi študijski izbiri, ali pa so

menili, da gre za zanimive vsebine. Z organizacijskega vidika so izbirni predmeti za izvajalce skoraj nočna mora. Študent ob vpisu v letnik izbere zunanji izbirni predmet, vendar ga lahko zamenja še kar nekaj časa po začetku semestra. To je lahko pri določenih predmetih precej nerodna reč, saj je delo lahko organizirano tako, da je naknadno vključevanje študentov, mesec dni ali še več po začetku semestra, komaj opravičljivo. Tu bi bilo potrebno postopke izbiranja zunanjih izbirnih predmetov časovno omejiti na morda do dva tedna po začetku semestra. Študentje, ki sem jih vprašal o vtisih ob obiskovanju izbirnih predmetov, so bili s svojo izbiro zadovoljni in so menili, da so dobili znanja, ki jih lahko uporabijo pri osnovnem študiju.

Nov študijski sistem, kjer se predmeti izvajajo v enem semestru, je popolnoma spremenil sistem dela študentov. Študijsko leto sedaj ni nekako razdeljeno na dva dela, na predavanja in na izpite. V starem sistemu, kjer se je predmet predaval dva semestra, je bil prvi rok za opravljanje izpita izjemoma že aprila, sicer šele od junija dalje. Študent je moral od junija do septembra opraviti kar nekaj izpitov, a ne vseh, saj niso bili vsi obvezni za vpis v naslednji letnik. Nov program, kjer so predmeti semestralni, prinaša tudi spremenjen ritem izpitov. Ti se za predmete, predavane v zimskem semestru, začnejo že februarja. To teoretično pomeni, da imajo študentje na voljo več časa za opravljanje izpitov, v praksi pa ne. Nov sistem dovoljuje vpis v višji letnik le z enim neopravljenim izpitom, pa še zanj morajo obstajati utemeljeni razlogi. Tovrsten obrat k tekočemu delu in zelo poostrenim pogojem za vpis v višji letnik je gotovo eden od vzrokov za majhen prehod prve generacije bolonjskih študentov v drugi letnik.

Semestralni sistem izvajanja predmetov ima prej več minusov kot plusov. Med plusi prepoznam le koncentrirano podajanje snovi nekega predmeta. Pozitivna sprememba se kaže tudi v primerih, da so na oddelkih lahko pripravili predmetnike na način, da ima učitelj svoje predmete skoncentrirane v enem semestru in ima v drugem več časa za pripravljane novih predavanj, raziskovanje in pisanje besedil za objavo. Pomanjkljivosti semestrskega sistema pa so v težavah pri povezljivosti vsebin, v pomanjkanju časa, ki ga imajo študentje za študij, kjer bo zaradi časovnih razlogov zlasti pereče izvrševanje seminarskih obveznosti (nalog). Za primerno izdelano seminarsko nalogo je namreč potreben čas za zbiranje gradiva in literature, za analizo in pisanje besedila; poleg tega naj bi študentje svoje izdelke predstavili na urah seminarjev. Za povrh ne smemo pozabiti, da je pri posameznih seminarjih število študentov prej preveliko kot premajhno!

Dodatna težava pri delu je, da študentje v veliki meri ne znajo študirati oz. nimajo študijskih navad. Preveč je študentov, ki pridejo na fakulteto, ne da bi se znali usesiti za knjigo, jo prebrati in iz nje izluščiti najpomembnejše. Velikokrat je problem že lektura obvezne študijske literature, dodatno poglobljanje v snov pa komaj dosegljiv desiderat.

V pogovorih o bolonjski reformi se nehote spomnimo jugoslovanske reforme srednjega šolstva, t.i. usmerjenega izobraževanja, in lahko se tolažimo s slovenskim pregovorom »Nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha!« A v šolstvu se je še vsaka premalo domišljena reforma izkazala za neplodno; njene žrtve pa so bile predvsem generacije študentov.